

Teadus- ja arendustegevuse seos nutika spetsialiseerumise
kasvuvaldkondadega.
2020. aasta kokkuvõte

Koostaja: Kadri Raudvere
SA Eesti Teadusagentuur

Tartu 2021

Haridus- ja teadusministeeriumi rahastatud teadus- ja arendustegevuse seos kasvuvaldkondadega

Ülevaate eesmärgiks on teha kokkuvõtte Haridus- ja teadusministeeriumi (edaspidi HTM) haldusalas läbiviidava teadus- ja arendustegevuse (edaspidi TA) rahastamisest ja selle seosest nutika spetsialiseerumise (edaspidi NS) kasvuvaldkondadega (edaspidi koos kasvuvaldkonnad) 2020. aasta lõpu seisuga. Vaadeldud on TA rahastamist läbi EL tõukefondide (tabel 1) ja riiklike rahastamisinstrumentide (tabel 2).

Tabel 1. Ülevaade HTM haldusala EL tõukefondidest toetatava TA tegevuse rahastamisest ja nende seosest kasvuvaldkondadega (seisuga 31.12.2020)

Meede	Meetme toetuse maht (mln €)	Rahaliste kohustuste maht (mln €)	Rahaliste kohustuste osakaal	NS projektide maht (mln €)	NS projektide mahu osakaal	Väljamaksed (mln €)	Väljamaksete osakaal
NUTIKAS	24,87	26,11	105%	26,11	100%	13,47	54,2%
Kõrghariduse erialastipendiumid	25,03	25,03	100%	25,03	100%	18,92	75,6%
ASTRA	129,11	129,04	100%	48,42	38%	112,38	87,0%
Teaduse tippkeskused	38,75	39,09	101%	26,58	68%	23,78	61,4%
Teaduse infrastruktuur	28,13	28,11	100%	21,57	76%	17,22	61,2%
RITA tegevused 1,2 ja 4	23,43	23,43	100%	12,56	56%	13,20	56,3%
Mobilitas Pluss tegevused	32,87	32,87	100%	10,32	45%	19,22	58,5%
Dora Pluss	21,80	21,80	100%	10,90	50%	16,22	74,4%
TeaMe+	5,10	5,10	100%	2,55	50%	3,25	63,6%
Teeme+	1,26	1,25	99%	0,96	77%	1,24	98,4%
RESTA	10,82	10,82	100%	10,82	100%	0,86	7,9%
Kokku	341,17	342,65	100%	195,83	57%	239,75	70,3%

*Rahaliste kohustuste maht ei tähenda realselt tehtud kulutusi, vaid tehtud toetusotsustega eraldatud toetussummasid. Sisuliselt kajastab see toetusotsustega reserveeritud raha seisuga 31.12.2020. Tegemist on kumulatiivse näitajaga, st. kajastuvad kõik tehtud otsused meetme käivitumisest alates.

Kajastatud meetmeteks on:

1. NUTIKAS: rakendusuringute toetamine kasvualdkondades;
2. Kõrghariduse erialastipendiumid: kõrghariduse erialastipendiumid kasvualdkondades;
3. ASTRA: institutsionaalne pakettmeede teadus- ja arendusasutustele ja kõrgkoolidele;
4. Teaduse tippkeskused: teaduse tippkeskuste toetamine teaduse rahvusvahelise konkurentsivõime ning tippkvaliteedi tugevdamiseks;
5. Teaduse infrastruktuur: riikliku tähtsusega teaduse infrastruktuuri toetamine teekaardi alusel;
6. RITA tegevused 1, 2, 4: valdkondliku teadus- ja arendustegevuse toetamine;
7. Mobilitas Pluss tegevused.
8. Dora Pluss: kõrghariduse rahvusvahelistumine, mobiilsuse ja järelkasvu toetamine;
9. TeaMe+: teaduse populariseerimine;
10. Teeme+: teaduse populariseerimine;
11. RESTA: ressursside väärimise alase teadus- ja arendustegevuse toetamine.

Tabelis toodud veergude selgitused:

1. Meetme toetuse maht (mln €): toetuse osa maht kogu meetme eelarvest (EL struktuuritoetus ja riiklik kaasfinantseering) miljonites eurodes, ei sisalda omafinantseeringu osa.
2. Rahaliste kohustuste maht (mln €): meetme raames seisuga 31.12.2020 võetud rahaliste kohustuste maht miljonites eurodes alates meetme käivitumisest, ei sisalda omafinantseeringu osa.
3. Rahaliste kohustuste osakaal (%): meetme raames võetud rahaliste kohustuste osakaal meetme toetuse osa mahust protsentides.
4. NS projektide maht (mln €): kasvualdkondadega seotud projektide toetuse osa maht miljonites eurodes. Projektide kuuluvus kasvualdkondadesse ja nende proportsionaalse kogumahu määramise meetoodika on kirjeldatud allpool.
5. NS projektide mahu osakaal (%): kasvualdkondadega seotud projektide rahalise mahu osakaal võetud kohustuste kogumahust protsentides. Projektide kuuluvus kasvualdkondadesse ja nende proportsionaalse kogumahu määramise meetoodika on kirjeldatud allpool.
6. Väljamaksed (mln €): meetme raames seisuga 31.12.2020 tehtud toetuse väljamaksed miljonites eurodes.
7. Väljamaksete osakaal (%): meetme raames tehtud toetuse väljamaksete osakaal meetme toetuse osa kogumahust protsentides.

Meetmete seos kasvualdkondadega on projektipõhine – iga rahastatud projekti puhul määratleti projekti kuuluvus kasvualdkondadesse eraldi, meetme toetuse osa koondmahud on leitud üksikute projektide toetuse mahtude liitmise teel. Projektide seos kasvualdkondadega on määratletud erinevate meetmete lõikes alljärgnevalt:

1. NUTIKAS, Kõrghariduse erialastipendiumid: Projekti temaatika kuulub kasvualdkondadesse on 100% (projekti temaatika kuulub kasvualdkondadesse on rahastamise kohustuslikuks eelduseks).
2. ASTRA; Teaduse tippkeskused; RITA tegevused 1, 2, 4; Mobilitas Pluss tegevused; Teeme+: Projekti temaatika kuulub kasvualdkondadesse on hinnanguline: kas 0%, 50% või 100%. Hinnangu aluseks on ETAg hinnang ja selle andmisel on kasutatud kolmeastmelist skaalat:
 - a. projekt on otseselt seotud kasvualdkondadega (100%);
 - b. projekt on osaliselt seotud kasvualdkondadega (50%);
 - c. projektil praktiliselt puudub või on vähene seos kasvualdkondadega (0%).
3. Dora Pluss; TeaMe+: Projekti temaatika hinnanguline kuulub kasvualdkondadesse on 50%.
4. Teaduse infrastruktuur: Projekti temaatika kuulub kasvualdkondadesse on hinnanguline: kas 0%, 50% või 100%. Hinnangu aluseks on võetud Vabariigi Valitsuse 03.09.2014 korralduses nr 377 "Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi objektide loetelu"¹ toodud jaotus või lisandunud objektide puhul on ETAg andnud hinnangu, mõlemal juhul on hinnangu andmisel kasutatud kolmeastmelist skaalat:
 - a. projekt panustab otseselt nutika spetsialiseerumise eesmärkidesse (100%);
 - b. projekt panustab osaliselt nutika spetsialiseerumise eesmärkidesse (50%);
 - c. projekt sisuliselt ei panusta nutika spetsialiseerumise eesmärkidesse (0%).

¹ Eesti teaduse infrastruktuuri teekaardi objektide loetelu (2014)
https://www.hm.ee/sites/default/files/tai_rakendusplaan_0.pdf

Tabel 2. Ülevaade HTM haldusala riiklikest toetusmeetmetest toetatava TA tegevuse rahastamisest 2020. a ja nende seostest kasvuvaldkondadega

Meede	Rahastatud projektide arv	Rahastatud projektide maht (mln €)	NS projektide maht (mln €)	NS projektide osakaal
IUT uurimisteemad*	34	3,22	1,61	50%
IUT tuumiktaristu toetus*	2	0,08	0,04	43%
PUT järeldoktori grant	43	1,60	0,60	38%
PUT otsingutoetus	49	2,76	1,18	43%
PUT rühmagrant	122	27,13	13,54	50%
PUT stardigrant	98	7,06	3,29	47%
Arendusgrant (EAG)	8	0,76	0,46	61%
Sihtgrant (COVSG)	14	0,41	0,35	86%
Riiklik programm: Eesti keel ja kultuur digiajastul (EKKD)	9	0,28	0,01	3%
Eesti keeletehnoloogia: Baastehnoloogiad ja -ressursid (EKTB)	10	0,55	0,39	71%
Eesti keeletehnoloogia: Keeletehnoloogia kasutuselevõtt lahendustes ja rakendustes (EKTR)	2	0,06	0,05	87%
Kokku	391	43,91	21,52	49%

*Mahud on arvestatud ilma üldkuluta

Kajastatud on HTM haldusala TA tegevuse rahastamine 2020. a riiklike toetusmeetmete raames ja nende seos kasvuvaldkondadega. Kajastatud meetmeteks on:

- Institutsionaalse uurimistoetuse uurimisteemad (IUT uurimisteemad);
- Institutsionaalse uurimistoetuse tuumiktaristu projektid (IUT tuumiktaristu toetus);
- Personaalse uurimistoetuse järeldoktori grant (PUT järeldoktori grant);
- Personaalse uurimistoetuse otsingutoetus (PUT otsingutoetus) (viimati anti välja 2017. aastal);
- Personaalse uurimistoetuse rühmagrant (PUT rühmagrant);
- Personaalse uurimistoetuse stardigrant (PUT stardigrant);
- Arendusgrant (anti esimest korda välja 2020. aastal);
- SARS-CoV-2 viirusega seonduvate probleemide lahendamise sihtgrant (COVSG) (Sihtgrant) (anti esimest korda välja 2020. aastal);
- Riikliku programmi "Eesti keel ja kultuur digiajastul" projektid (EKKD);
- Riikliku programmi "Eesti keeletehnoloogia" projektid (EKTB ja EKTR).

Tabelis toodud veergude selgitused:

1. Rahastatud projektide arv: meetme raames 2020. aastal rahastatud projektide koguarv.
2. Rahastatud projektide maht (mln €): meetme raames 2020. aastal rahastatud projektide maht miljonites eurodes (2020. aastal välja makstav granti osa).
3. NS projektide maht (mln €): kasvualdkondadega seotud projektide proportsionaalne kogumaht miljonites eurodes (2020. aastal välja makstavast granti osast). Projektide kuuluvus kasvualdkondadesse ja nende proportsionaalse kogumahu määramise meetoodika on kirjeldatud allpool.
4. NS projektide mahu osakaal (%): kasvualdkondadega seotud projektide rahalise mahu osakaal rahastatud projektide kogumahust (2020. aastal välja makstavast granti osast).

Meetmete seos kasvualdkondadega on projektipõhine – iga rahastatud projekti puhul määratleti projekti kuuluvus kasvualdkondadesse eraldi. Meetme koondmahud on leitud üksikute projektide mahtude liitmise teel. Rahastatud projektide kuuluvus kasvualdkondadesse ja nende proportsionaalse kogumahu määramise meetoodika on kõigi kajastatud meetmete puhul ühtne: kõik nende meetmete raames rahastatud projektid on kirjeldatud ETIS-es ja nad on klassifitseeritud kindlatesse teadusvaldkondadesse (CERCS klassifikaatorid). ETIS-e teadusvaldkonnad ja Arengufondi poolt kirjeldatud kasvualdkonnad ja -nišid on seotud ETAg-i koostatud seoste tabeli alusel².

Iga konkreetse projekti seos kasvualdkondadega on leitud CERCS klassifikaatorite ja NS kasvualdkondade ja – nišide seoste tabeli alusel ja sama proportsiooni alusel on jaotatud ka projektide maht. Meetme kasvualdkondadega seotud koondmahud on leitud üksikute projektide mahtude liitmise teel.

² Koostatud ETAg-i ja majandus- ning kommunikatsiooniministeeriumi poolt, kättesaadav Eesti Teadusagentuuri kodulehelt käesoleva uuringu juures: <https://www.etag.ee/tegevused/uuringud-ja-statistika/uuringud/>